

MAROSI GYULA

A nép puha kebelén**avagy egy másik magyar novella**

Vagy másfél évtizedig laza munka- és mondhatni baráti kapcsolatban álltam egy rendezővel – ilyen nevűre nem emlékszem a szakmában, nevezzük tehát Gusztávnak. A Magyar Televízióknak nevezett nagy műsorgyárban másfél-kétévente ugyanabba a produkcióba keveredtünk, anélkül, hogy különösebben kerestük volna egymást. Tulajdonképpen nem bántam, ha vele kellett dolgoznom – ahogy a stáb más szakmákban dolgozó tagjai, ruhások, kellékesek, sminkesek, világítók, vágók sem: vezénylete alatt nyugi volt, semmi hiszti, profi kiszámíthatóság, és mintha a szokásos pletykák és furkálások is csak megmosolyogni való, az életet színesítő eseményeké zsugorodtak volna. Eleve kizárta az összegubancolódásra esélyes dolgokat, például színészeket is, az egyszerre három-négyfelé rohángáló, éppen futtatott, divatosak helyett mindig az úgynevezett második vonalból válogatott – sokszor bizony jobbakat, mint a még a csapból is folyó futtatottak. Minden nap teljesítette a forgatási tervben előírt méter mennyiséget – még ha külső felvételek közben zuhogott is az eső, vagy leégett a trafó, elfogadható engedmények árán is, de teljesítette. Vele nem fordulhatott elő, hogy valami rázós dolog miatt – rázósnak neveztük a politikai jellegű kockázatokat – a forgatókönyvben még szabad utat kapott részeket, nyilván egy újabb moszkvai sugallat hatására fél év múlva, a már leforgatott filmből ki kelljen vágni. (Jaj, jaj, de undorító egy munka volt az ilyen! Hogy mégis adásba kerülhessen a film, sőt, muszáj is volt neki, hisz milliókba került, a vágóasztal eselégeit kellett feltúrni, keresni egy ugyan semmiről sem szóló jelenetet, de ami alá ügyesen be lehetett suszterolni valami szöveget, ami a kivágatott rész helyett legalább a történet logikáját fércelte össze, undorító!) Megfontoltnak igen, de gyávanak senki nem mondhatta: véleményét – ha nem is afféle halálra szánt, félrészegen prezentált kiselőadásokban –, de szükséges esetekben kimondta, akár szeretett társadalmi rendszerünkről, akár a nyakunkra ültetett elvtársi fővezérek tevékenységéről esett is szó. Tulajdonképpen mindenkivel közölte a véleményét, még ha rosszalt vagy kifogásolt is valamit. Bele az illető szemébe, akár tanúk előtt is –

vele nem eshetett meg, mint a zaklatottabb, ingatabb jellemű kollegáival gyakran, hogy csak hosszabb hezitálás után, alaposan felcukkolva magát, ingerült kitörésekben merje közölni bánatait – ő, még ha kellemetlen dolgot kellett is mondania, magától értetődő, tárgyyszerű módon tette, ráadásul valami tréfás végszóval, gyakran önironikus megjegyzéssel enyhítette. Ismert mondása volt: „Én, gyerekek, csak egy mesterember vagyok...” – mely persze az önirónián túl oldalvágást is tartalmazott: főként olyan időszakokban hangzott el, mikor – a szakmában semmi sem maradt titokban – valamely önmegvalósító nagy művész három filmre is elegendő nyersanyagot forgatott le, majd a vágóasztal mellett fél tucatnyian azon agyaltak, hogyan lehetne az önmegvalósított masszát valahogy gatyába rázni, elejét-végét, fülét-farkát csinálni neki – „tőlem ne várjon senki ilyen zsenialitást...”

Ha távollétében valamely társaságban szóba került, hamar megszületett a vélemény – és ezt nagyjából mindenki osztotta –, hogy Guszti egy régi vágású, igazi úriember. A gyerekszoba nélkül felnőtt elvtársi világban ez komoly elismerésnek számított.

Vele tehát kellemes volt dolgozni, egy-egy zűrös produkcióból kikecmeregve szinte pihentető – ha mindig vele kellett volna dolgozni, becsavarodtam volna az unalomtól.

Szokása volt, hogy a forgatások végén, mielőtt a színészeket szabadjára engedte, nekik és a szűkebb stábnak egy kis fogadást rendezett a lakásán. Jókat fecserésztünk, de semmi különös nem történt ezeken a rendezvényeken – szendvicseket hozatott valami közeli boltból, fonott demizsonból házi bort töltögetett, az idő haladtával előkeveredett néhány üveg skót whisky –, de ezek is afféle úriemberi gesztusnak számítottak. Megtehetette, hogy meghívjon vagy harminc embert: nagy, a panelhez szokottaknak óriási, csaknem száz négyzetméteres lakásban laktak, egy, a húszas években épült Nagymező utcai házban. Magas a mennyezet, az ablakok kazettásak, a parketta mintázatosan rakva, a sárgaréz csillárlánc kampója körül gipszstukkó, az ablakok feletti magasságban is, végig az egész lakásban – mindig talált vendégei közt egy új embert, akinek elmondhatta: még a nagyapja vette. A valamilyen jogtudós nagyapja, az akkor újonnan épült házban. Hogy itt élt a szüleivel gyerekkorában, illetve csak egy részében, mert a háború után hármás társbérletet faragtak belőle, s hogy neki végül egy vagyonba került kivásárolni a társbérletet,

majd szinte eredeti állapotába visszaállítani mindent – tudja a kukac, de picit cinizmusba hajló humorral elképzelhető, azért csodított ide össze időnként vagy harminc embert, hogy mindezeket elmondhassa. Elégedett volt magával, hogy mindezt véghezvitte, s nemcsak személyes kötődés okából: valamiféle történelmi-kulturális értéknek tartotta ezt a lakást, az ő gondjaira bízta a sors, hát ne vesszen el, ami egyszer már megvolt.

Én gyakrabban jártam itt: a még készülő forgatókönyvek átbogarászására ideális hely volt, csendes, kényelmes, barátságos, közeli. De különben is: akár-mekkora baromi nagy épület is volt a Televízió akkori székháza, csak egyetlen dramaturgszobának tudtak szorítani benne helyet, ide állandóan benyitogattak, bemászáltak mindenféle népek, csörögtek a telefonok – gyakran dolgoztunk lakásokban. Szeánszainkra általában késő délután került sor – míg készült az új könyv, ő az előző produkció utómunkálatain dolgozott napközben. Nem egyszer előfordult, hogy a – különben a szakmában állandóan jelenlévő, különböző hőfokokon izzó – feszültségeket levezető utófecsejekben – pláne, ha valamiért elő kellett keverednie a whiskys üvegnek – elvesztettük az időérzékünket, s nekem rohanni kellett, hogy elérjem a Zuglóba menő utolsó villamost. Mivel nagyjából egyidősek voltunk, adódtak közös élményeink – például kimeríthetetlen témánk volt az akkor még csak efféle magánbeszélgetésekben kitérhető 56-os események, a következményeik, melyek így vagy úgy, de mindkettőnk sorsán billentettek egyet –, sőt, mivel házasságomig a közeli Király utcában laktam, ifjúkori közös ismerőseink is. Igen: barátok voltunk. Nem fenntartások nélkül és nem is nélkülözhetetlenül, de barátok.

Ezen a délutánokon, munkája végeztével valamikor megjelent Guszti felesége, Edina. Amikor először találkoztam vele, meglepett: korosztályunkhoz illő nőként a harmincas évei közepén járhatott, de úgy festett, mint egy érettségire készülő nagykis lány. Testformára nézve is: az asszonyi gömbölyűségek kezdetén álló, sudár, törékenynek látszó kis alak, de ami benyomásmat a leginkább befolyásolhatta: a mosolya. Megilletődöttséget, személyem iránti valamiféle elismertséget tartalmazó, de őszinte örömből kanyarodó mosoly. Nem vettem észre az arcán sminiket, a későbbiekben sem, de nagyon finoman bizonyára mégiscsak használhatott valamit: egy harminc feletti arc bőr nem létezik, hogy olyan üde legyen,

mint egy tizenévesé. Öltözete is mindig egyszerűnek, bármi kihívó árnyalatot kizáró, szinte puritánnak hatott – de az avatott szemnek látnia kellett: ami rajta van, az a minden létezőből a legfinomabb. Hogy mégsem afféle neves emberen csüngő cicababá feleségről van szó, elárulta a kézfogása: rutinos volt, férfiasnak nevezett határozottságot mutató, de valahogy mégiscsak nőies: talán az a diáklányos őszinte öröm jelent meg benne suhintásnyira, amit mosolya is sugárzott.

Általában le is ült közénk, bele is kapcsolódott a beszélgetésünkbe, de csak pont annyi időre, ahonnan még könnyen fel lehet állni: „akkor hát nem zavarom az urakat.” Az illemnek tökéletesen megfelelt ez a viselkedés, de időnként szinte bosszantott: a már száraz szivacsához hasonlatos, lestrapált férfiagnak határozottan jót tesz egy csinos, érdeklődve figyelni képes, szája szögletébe ugró kis mosolyok jelzései szerint humorérzékkel megáldott nő megjelenése, felvillanyozódnak, új ötletek nedvei kezdenek párasodni bennük – Edina épp hogy beindítva e lelkesítő folyamatot, szinte kiszámítottan, máris távozott. Megkérdezte, szolgálhat-e valamivel, kávé, tea, szendvics? – de mi ezeken általában már túl voltunk –, elillant, és többé már nem bukkant elő, még ha későig maradtam is.

– Tudtad, hogy... – kérdezte Edinával való első találkozásom után Guszti, de hát honnan tudhattam volna? – ...hogy Edina a – itt egy elvtársi büszkélkedésekből közismert, úgynevezett szocialista nagyvállalat nevét mondta, még a KGST-ben is jelentős komplexumát – ...negyedik embere?

– Ne mondd!

– De! Pénzügyi vonalon.

Ez a közlés valóban meglepett. Ismertem jó néhány – leginkább persze televíziós interjúkból – afféle szocialista karriert befutó asszonyt – azon túl, hogy kocsonyásan ragadósak voltak a Párt ideológiai megfontolásból alkalmazott „női kvótájától” – még ha hangsúlyt is szándékoztak adni női mivoltuknak, mindegyikben ott lappangott, ujjai karom-szerűségében, vastag púderréteg mögé rejtett arcuk egy-egy rándulásában a gátlástalan ragadozó. Az úgynevezett rendszerváltás után ezt a típust majd az utódpárt harcok politikusasszonyaiban látjuk viszont.

Edina fényévnői távolságban állt ezektől. Róla nem tudtam elképzelni, hogy az „akkor szóljanak hozzá az elvtársak” színvonalú vállalati életben – amint azt pályakezdő koromban megtapasztalni

kényszerültem –, vígan lubickolva, az elvtársi elvárásoknak megfelelő üres marhaságokat fecsejjen – a nyolcvanas évek elején jártunk ekkor, „talán már nem is kell”, gondoltam, és ez valamiféle megelégedettséggel töltött el. Ha Gusztira lehetett mondani, hogy úriember, Edinára teljes meggyőződéssel, hogy úriasszony.

Gusztii büszke volt a feleségére. Csaknem annyira, mint a lakására.

Szinte természetes módon kötődött hozzá: „Edina képei.” A hangulatos, régi lakás falain, mint valami múzeumban, festmények, még az előszobában is. Első pillantásra is kvalitásos képek – bár nagy részük alkotóit nem ismertem –, de találtam köztük egy Egryt, meg talán Molnár C. Pált. Nagyon is illettek ide, mintha még maga a jogtudós nagyapa rendezte volna el őket így – de nem: ezeket Edina vásárolta. A szocialista nagyvállalat negyedik embereként nyilván szép fizetést kapott, ezen felül időnként prémiumot: ezek talált pénzeknek számítottak, két jól kereső embernek tulajdonképpen nem volt rájuk szüksége, így Edina – ahogy Gusztii mondta: elszórakozhatta. Eljárált a Bizományi Áruház üzleteibe, nézelődött, ismerkedett, részt vett az árveréseken, idővel mindenhol jó kuncsaftként köszöntötték. Suttogva összehozták ezzel-azzal, a szocializmus peremén meghúzódó érdekes emberekkel, alkalmi vételekre hívták fel a figyelmét, és ami megtetszett neki – és volt szeme hozzá! –, azt megvette. Szó se róla, nemes szórakozás. Még kedvem is kerekedett hozzá. Ám – sajnálatos módon – efféle multságokban nem lehetett részem – ami annál inkább is sajnálatos, mert a képek mai, tehát reális árait tekintve, a nagy szocialista sóherség idején fillérekért jutottak hozzájuk.

S valami még: „Edina lánya.” Ez nem volt – ahogy a képek esetében szinte mondani lehetett – állandó jelzője, másfél évtizedes ismeretségünk alatt csak néhányszor hangzott el – de jelen volt. Sose találkoztam az ifjú hölgygel – akkoriban úgy végzős gimnazista lehetett –, talán nem is velük lakott – bár abban a nagy lakásban bőven lehetett egy félreeső, hajdani cselédszoba, ahol vígan eléldéglhetett, minek virított volna nevelőapja ilyen-olyan barátai előtt? Annyi egyértelműen kiderült, hogy nem Gusztii a szülőatyja, de hogy Edina egy esetleges előző házasságából való-e, netán egy leánykori botlásból, vagy – evezünk regényesebb, tehát zavarosabb vizekre – esetleg Gusztii magtalansága miatt, az ő beleegyezésével fogant más férfitől...? Nem derült ki. Ha el is pöty-

tyent olykor az „Edina lánya”, és ha én ilyenkor halványan rákérdeztem, Gusztii azonnal elmaszatolta a dolgot. Hiábavaló, és egyúttal bunkóság lett volna vastagabban firtatni. Úgy sejtettem, „Edina lányához” nem tapad semmiféle érzelme – csak úgy létezik világában a kis lelkem, mint ezernyi más tökmindegy tárgy. Nagyon is furcsának tartottam – és tartom ma is, és talán ezért is említem a lényegben semmiféle szerepet nem játszó dolgot –, hogy életének kétségtelenül a középpontjában álló Edinától hogyan tudja ilyen sterilen, vagy inkább hermetikusan leválasztani a lányát?

Bevallom, néhányszor az eszembe villant, nincs-e valami összefüggés Edina lánya és a karrierje közt – de ez olyan ócska, közönséges gondolat volt, hogy mindig elszégyelltem magam érte.

Hát így. És akkor elkövetkezett az idő, amikor „hazánk visszanyerte szabadságát és nemzeti szuverenitását.”

Hogy a népfelség elvén működő, a hatalomban egymást váltó politikai pártok mit tettek az ország vagyonával, természeti kincseivel, népével, hagyományával és moráljával, a lassan már készülő történelemkönyvek lapjain lesz olvasható. Mégis, csak röviden: nincs olyan idióta nép, amely azt kívánta volna magának, mint amit végül megkapott. Még a magyar se.

Munkahelyünkön hamarosan elérkezett az idő, mikor, ha az ember bement a vécébe, ott egy magára zárt ajtó mögött zokogó férfit talált. Mikor megjelentek a falakon a halállisták, kiket rúgnak ki, ha megnyerjük a következő választást. Mikor határidőre készülő produkciókban dolgozók fele megkapta az azonnali hatályú felmondást – dolgoztak tovább a nyomorultak, azt hitték, ilyen nem létezhet. Mikor hajléktalan kinézetű segédmunkások ruháskosarakba dobált kazettákat, a teljes archívumot hurcolták erre-arra, a tér túlsó oldalára. Mikor néhány hónapra kinevezett akárkik milliós végkielégítésekkel távoztak. Mikor eladták az intézmény alól még az épületet is. Mikor... de ennyi elég is. A lassan már majd olvasható történelemkönyvekben, ha nem is a legsigalmasabb vagy legaljasabb, de feltétlenül a legundorítóbb fejezet lesz, mik történtek az újságírásban, televíziózásban, filmgyártásban, könyvkiadásban és a színházakban. Miután hazánk visszanyerte szabadságát és nemzeti szuverenitását.

Az úgynevezett régieket elnyelte a föld. Nem is kerestük egymást: minek? Amik megtörténtek, így

vagy úgy, de mindenkin sebeket ejtettek: buzogtasuk egymás előtt megalázottságunkat, szégyeneinket, düheinket? Hajdani, egymás ellen vívott csatáinkról is értelmetlen lett volna beszélni. Nem mindegy, ki, hol van eltemetve?

Ez már a kétezres évek első évtizedének második fele: egyszer valamiért a Nagymező utcában járva eszembe villant Guszti: tényleg, mi van velük? Elmentem a házukhoz, gondoltam, meglepem, felcsengetek hozzá. De a kapucsengő gombja mellé más név volt kiírva. Hogyan? Eladta volna a lakást? De hiszen az lehetetlen: előbb engedte volna a jobb karját levágni. Végigbogarásztam a lakók névsorát, hátha rosszul emlékszem a csengőgomb helyét illetően, de sehol az ő neve. Felszálltam a kis földalattira, azzal, hogy na, ennek majd egy virgoncabb napomon utána kell járnom. A Köröndnél jutott eszembe a megoldás: a lakást Edina lányának a nevére íratva – elég öreg már, hogy megtegye –, akinek ezek szerint más a családnéve. Vissza a Nagymező utcába. A kaputelefonon egy készséges női hang azt mondja: megvették a lakást, már ők laknak itt, kérdésemre – miután elhadartam, régi munkatársa, barátja vagyok, fontos ügyben keresem –, tudja-e, most hol laknak Gusztiék, azt válaszolta, hogy nem, közvetítők intézték a dolgokat, ők csak percekre találkoztak a művész úrral, amikor a szerződést aláírták. Maradt a virgoncabb napokra hagyott remény: valami népszerűségi hivatalban csak meg lehet találni.

És láss csodát: néha azért vannak. Talán egy hétre rá, egy alkalmi társaságban szoba került – nem ám a művész úr –, hanem Edina. Valami lovaglásról vagy lótartról esett a felületes csevej, mosolygósra faragott fapofával csak félig figyeltem oda, de aztán a nem túlságosan gyakori Edina név elhangzása után, bár nem tudtam hová tenni, mi köze lenne a lovakhoz, rákérdeztem, csak nem a művész úr felesége lenne az a bizonyos Edina? De igen! Kaptam egy mobilszámot. Másnap este fel is hívtam. Kicsit körülményesen magyarázkodva kezdtem, hisz tizen éve nem találkoztunk, de Edina természetes módon rövidre zárta a dolgot: „Üdvözlöm, Gyula. Adom az uramat.” Mindig így nevezte Gusztit: „az uram.” Edina szükséztávúsága után Guszti úgy szakadt rám, mint egy hirtelen nyári vihar. Ha tudnám, ő mennyit gondolt rám! Hányszor akart hívni, de a hurcolkodás közben elkallódott a telefonregisztere, már éppen arra gondolt, hogy... satöbbi meg satöbbi. Jó lenne egy nagyot dumálni! Találkoznunk kell, látogassam

meg! A vidék is nagyon szép, de amúgy egyáltalán... Megígértem.

Ezután hetente, olykor többször is felhívtam, mikor megyek már?

Egy nyár eleji szép napon aztán mentem. A városból kikecmeregve, jó úton már jól lehetett autózni. Dalolni való kedvem támadt, amikor megpillantottam a Mátra körvonalait – régen láttam. A főútról letérve csak öt kilométer, traktoroknak való falusi út, s már ott is voltam.

Valamiért úgy gondoltam, a ház, amelyik előtt megállok majd, egy régi, jó nagy, tornácós gazdaház lesz, esetleg egy valahai kis kúria. Rendesen kiglancolva persze, falain még szinte ragad a műanyag festék, tetején újonnan rakott, hódfarkú cserép piroslik. Ablakaiban csüngő muskátlik, az udvaron százéves eperfa, alatta a már csak díszletnek újjáépített kerek kút házikója, a kapu két oldalán néhány megvénült, ellomposodott tuja, a tornácra fogantyús dézsákban pompázó leanderek – ahogy a betelepült holland és német nyugdíjasok alakítják át házaikat, de csak egy unalmas, Budapest kertvárosaiban ezerszám látható afféle tömbházat találtam.

Guszti valószínűleg lesett az ablakból, mert azonnal nyílni kezdett az elektromos kapu, és jószerével még ki se szálltam a kocsiból, amikor a nyakamba zúdult. Talán kicsit gyérült a haja, talán egy kis tokát is növesztett, de arcbőre napsütötten barna, szinte ráncok nélkülien sima volt, mintha most érkezett volna egy déltengeri nyaralásról – mindent összevetve, fikarcnyit sem öregedett. Nyüzsgött és vihorászott, mint egy kamasz – azelőtt sose láttam ilyennek. Ha annak idején nevetgélős hangulatunk kerekedett, azért az a nekieresztett, teli szájas röhögéstől nagyon is távol állt, visszafogott, fanyarkás, kissé cinizmusba hajló humorizálás folyt – ahogy az az úgynevezett értelmiséghez illik. Megölelt, lapogatta a hátamat – nem emlékszem, hogy a kézfogáson kívül eddig megérintettük volna egymást. Annak idején, ha a másikkunk iránt hirtelen valamiért nagy-nagy, szinte testvéri szeretet támadt volna, akkor se ölelkeztünk volna így össze – persze, ilyen nem támadt. Furcsa volt, de nem kellemetlen, és ebben a falusias, családias környezetben valahogy még természetes is.

A ház belülről még tágasabbnak látszott, mint ahogy kívülről mutatta magát, tágasnak és valahogy hodályszerűnek. Meztelennek ható fehér falain ugyan Edina képei – mintha kissé idegenül, fázósan lennének ott, szinte érezhetően otthonosabban érez-

ték magukat a Nagymező utcai lakásban – emlékeim szerint mintegy harmaduk: persze nagy a ház, a többi lehet más helyiségekben is. „Padlófűtés”, mondta Guszti, „imádom. A pincében a gázkazán. Kinn húsz fokos fagyok, én meg csak úgy papucsban jövök-megyek itt benn.” A padlófűtés ellenére a nappalinak nevezhető szobában jókora cserépkályha, láthatóan egy régi kályha gyönyörűséges cserepeiből összeügyeskedve, modern, hőálló üvegajtóval. „Órákig el tudok üldögélni előtte... bámulom a tűz lobogását... és tudod, az izzó tölgyhasábok őrzítő illata!” Na, igen. „És szinte bagóért hoznak egy kocsi hasított fát... persze lopják, vagy csak nem fizetnek adót utána... kit érdekel? de szinte bagóért”.

– Szép... de sose hittem volna, hogy odahagyod a Nagymező utcát.

– Én se. De tudod, úgy tekintem, mintha lebombázták volna a harmadik világháborúban. Jó, jó... szerencsére csak papíron játszották le az egészet, de mi, következményeit nézve megint csak vesztesek... lebombázták és ennyi.

Javasolta, ebéd előtt sétáljunk egyet. Nézzük meg a kertet. De mindenek előtt, étvágygerjesztő gyanánt, kóstoljuk meg azt a kis ürmöst, amit minap hozott a borász barátjától. Aki „egy zseni. Egy valódi, nem afféle pofatépésekkel kikiáltott zseni! Azon kevesek egyike, aki még tud igazi ürmöst csinálni. És nagy lélek... egy imádnivaló ember. Ha még egyszer születhetnék, ő akarnék lenni!” Eljár hozzá szürettek alkalmával is, olyankor nála lakik, egyhetes nagy vigasságok vannak. Az ürmös tényleg finom volt.

A cserépkályhán kívül még egy irigylésre méltó részlete a háznak, a két vendégváró kis padlásszobához felvezető falépcső előtere: szobányi ez is, a padlótól a mennyezetig érő üvegfa a kertre néz. Valódi kis üvegház, fadézsákban kétméteresre növő szobanövényekkel. A lépcsővel szemközti falra ruhászekrény nagyságú kalitka szerelve, benne zebra-pintyek meg efféle kismadarak.

– Hát azért Guszti... baszd meg...

– Ja. Valami helyi vállalkozó építette a házat... aztán megszaladt neki, áttette székhelyét a városba... ezt meg gyorsan el akarta adni. Megvettük cakk-pakk, a madarakkal együtt. De azért helyesek, nem?

– Úszómedence nincs?

– Az nincs, de hetente egyszer-kétszer átugrok Szilasfürdőre, semmi, tizenkét kilométer, az gyógyvíz... döglik benne egy-két órát, tényleg kiszívja belőlem a nyavalyákat. Végül megmasszíroztatom

magam... van egy zseniális jóasszony, akkora, mint egy porosz gránátos, és olyan a keze, mint egy patkolókovácsnak... egy ötszázas borraivaló, és csecsemővé gyúr. Utána már csak négykézláb tudok bemászni a kocsiba. Minek nekem egy lavórnyi medence?

Mielőtt valóban kiléptünk volna a kertbe, étvágygerjesztőül repetáztunk az ürmösből.

– A dolog úgy kezdődött, hogy Edina, még a régi időkben, időnként el-eljárt lovagolni... Pestűjhelyre, vagy hova a bánatba... nem tudom, mi élvezet van egy ló hátán zötykölődni, mindegy... egyszer elmentem vele, de tudod, nekem öklendeznem kell a lószar-szagtól... van, aki imádja, mindegy... sokfélék vagyunk. A lényeg: miután privatizálták a gyárat, az övékét is, naná!, az övékét az elsők közt, naná!, törvényesen, naná!, és aprópénzért beleült a nyugati tulajdonos, Edina is hamarosan megkapta az elbocsátó szép üzenetet, naná!, kellett a hely az amerikai ösztöndíjjal végzett ifjú titánoknak... akkor hirtelen sok ideje támadt, és... Tudod, mi is kerülhettünk volna abba a tökéletesen kiszolgáltatott, kétségbeejtő, abba a megoldhatatlan, lélekölő helyzetbe, amibe sok millióan ebben az országban... szerencsére én addigra már nyugdíjas lettem, nem is nyomorult kisnyugdíjas... Edina pedig a képeivel kezdett ügyeskedni... és mivel mindig is értett a pénzügyekhez... meg ismerte az egész vircsaftot, meg mit tudom én, hogyan, na: hamar kiderült, hogy az én szép nyugdíjam csupán zsebpénz Edina pénzéhez képest.

Megjelent tehát egy új fogalom: Edina pénze.

A ház mögötti kert csupán néhány méternyi széles, láthatóan gondozott gyeppel, aztán egy sor nyírott bukszus, és már kezdődik is a gyümölcsös. Virágágyás, vagy legalább néhány díszcserje sehol: a telepítő vállalkozónak nyilván nem maradt ideje szarzkodni velük, Gusztinak még kedve se. Viszont a gyümölcsös, a legjobb termés hozamukba érett fák, szakszerűen metszve, remek kondícióban – már piroslott a korai cseresznye. Megdicsértem Gusztit, a gyümölcsösön bizony látszik, hogy beletanult és foglalkozik vele.

– Egy frászt. Úgy voltam vele, ha egyszer ránk köszöntött a szabadság, nőjenek, ahogy akarnak, ami termést így is ad a Jóistenke, elég az nekünk, mit kezdenénk ennyi gyümölcscsel? De egyszer a szomszéd, olyan harmincas fiatalember, a kerítésen átkönyökölve, a maga módján még udvariasan is, felszólított, hogy permetezzek, ahogy a régi gazda,

mert így átmásznak hozzá a hernyók meg a lapostetvek, vagy mifenék, meg a lisztharmat... Mondtam neki: „Idefigyeljen, Norbikám” – mert, hogy is hívhatnak másképp ebben a huszonegyedik századi globális posztmodernben egy magyar parasztembert, minthogy Norbert? –, „fogalmam sincs, mikor, mivel kéne permetezni, meg a korom se bírná...” Hajjaj! Tudok én ám nagyon vénember lenni! – megint csak az a kamaszos, a világba gátlástalanul eleresztett röhögés. „De teszek egy ajánlatot: ha permetez, permetezze meg az enyémet is, és én fizetem, caklipakli, a vegyszerek árát. Na?” Örömmel belement. Tudod, az itteniek pénzéhez képest, ezek a vegyiszarok bizony drágák. Tavasszal aztán metszeget is. Ez nem volt az alkuban, de... amikor érik valami, behoz a konyhába egy-két kosárral belőle, a színe-javát... a többit viheti. Mit kezdenék annyi gyümölcsrel? Ők meg befőzik. Van két gyerekük. Jól jártak velünk.

A gyümölcsös házhelyi keskeny, de még tán száz méternél is hosszabb, alig látszott a végén a kerítés. Kissé lejtett is, a gyümölcsöst három diófa zárta le. Alattuk már kissé süppedős a talaj.

– Kedves népek ezek. Alapjában véve jólelkűek, dolgozók. Ha békén hagyják őket, nem nagy igényeik szerint... meg tudnak élni. Edina persze már mindenkiel összehaverkodott, házhoz hozzák a frissen vágott csirkét, kacsát, libát... szezonban a vadász a szépen adjusztált vaddisznót, őzgerincet, nyulat... kerti zöltséget eszünk, házi lekvárt, mézet, paradicsompürét... fizetünk érte persze, de nem többet, mint valamelyik nyugati hipermarket, ki tudja, honnan összehordott szemetéért... Tudod, itt más érteke van a pénznek... ritka madár, és mivel tőlünk csurran erre is, cseppen arra is, az ittenieknek meg nagyon is jól jön a talált forint: számon tartott... megbecsült emberek vagyunk. Szinte kényeztetnek, és mi...

Annak idején azt nem lehetett volna mondani Gusztiról, hogy lassan, nehézkesen beszélő ember, de azt igen, hogy gondolkodva beszél, mérlegeli szavai súlyát, olyasvalaki, aki megszokta, hogy mindig ő mondja ki az utolsó szót. És szavaiért vállalja a felelősséget. Mindennek már nyoma se maradt: egy könnyed gátlástalansággal fecserésző vénember. Ráadásul olyan érzésem támadt, mintha mindezt már sokszor elmondta volna, talán éppen nekem, magában persze, az elmúlt, rám várakozó másfél hónapban. A gyanúra szinte megerősítést adott az eszme-futtatása végére biggyesztett jópofaság, mely úgy

hangzott, mint egy könnyed színházi előadáson egy begyakorolt, lélegzetnyi csenddel előkészített poén:

– ... mi meg lubickolva élünk a nép puha kebelén.

A kert végi kiskapun nem volt zár, csak valami rigli, de Gusztinak erőteljesen rángatnia kellett, hogy kinyíljon, benőtte a szederinda meg az iszalag: régen járt erre akárki is. A kert alján folydogáló patakot akarta megmutatni. Büszke volt rá, hogy a kertje aljában patak folyik. De hát csak egy ásott árok volt. Át lehetett volna ugrani, ha a túlpártján, ki tudja meddig, nem állt volna hínáros sár. Pocsolyaszagot árasztott, és úgy tűnt, most állóvíz, fekete volt, mint a tőzeg. Hogy lassacskán mégis folyik valamerre, csak az öblöcskében tenyésző kolóniákból leszakadt egy-egy békalencse tutajozása jelezte. A túlpárt dombjain, mintha ültették volna, sédkender telepek. Jöttünkre békák csobbantak a vízbe. Rovarszárnyak monoton zenéje zúgott.

Hogy időnként, nagy esők után, hóolvadáskor nagyobb víz jár erre, a kertek alji oldalon emelt méteres földgát jelezte. Mint valami lócára, leültünk a töltésre.

– Gyermekkoromban, meg később sokáig is, imádtam a Nagymező utcát. Ott van egy rakáson az Operett Színház, a Moulin Rouge, szemben a Thália Színház... nem emlékszem, abban az időben hogy hívták... meg a Mikroszkóp... de hát az Operaház is csak egy ugrás... vele szemben a Balettintézet, benn a Paulay Ede utcában a... hogyishívják... akkoriban Úttörő Színház, baromi! Meg a Kolibri... meg a mozik... egy másik ugrás és a Zeneakadémia! Úgy éreztem, hogy a világ közepén lakom! És ott is laktam. Este, úgy hat után szerettem lenni tekeregni, akkor már kezdtek megjelenni az ünneplőbe öltözött, színházba menet akkor még kiöltözött emberek... Mintha minden este valami népiünnepély kezdődött volna... a kommunista hatalom nagy csinadrattával rendezett sátoros ünnepeit kissé félre fordított arccal kiröhögő igazi népiünnepély... valami zizegős, elfojtott izgalommal teli titkos szertartás... és még azokban a szörnyűségesen lerohadt Rákosi időkben is a környéken minden csupa fény, reflektorok, neonok... Akkor még nem volt televízió, de én minden színészt ismertem, ezerszer megbámultam képeiket a színház előtti vitrinekben... Aztán már középiskolás koromban, mikorra már lettem annyira bátor és pimasz, be-belógtam előadásokra... Ezért is lettem rendező. Sose akartam más lenni. Illetve, ahogy lenni szokott, először színész, de... Nem is

tudom, képes lettem volna-e valami más, értelmes munkát végezni. A Nagymező utca determinálta az életemet.

Apró kavicsokat meg földdarabokat kezdtünk dobálni a vízbe. Buggyantak, mint a békák.

– És nem is volt olyan könnyű bejutnom a Főiskolára. Mert... mindegy, hagyjuk. De azért rohadjon meg, akire most gondolok. Tiszta röhej... de tudod, mire voltam még büszke? Hogy a mi utcánkban járt először trolibusz. Akkor azok a szörnyűséges szovjet dobozok, a zászlópiros színükkel valahogy elegánsnak hatottak... nagyviláginak, ahogy csendben suhantak az utcán. És tudod-e, hogy Sztálin elvtárs születésnapja tiszteletére szerelték fel ezt a vonalat...

– Persze! Én a Király utcában laktam... akkor úgy hívták, hogy Majakovszkij... Jesszusom! Ott fordultak előttünk a Teréz templomnál...

– ...a hetvenedik születésnapja tiszteletére! Ezért lett 70-es. Na: mostanra eszméletlen lett a forgalom, ezek a szerencsétlen trolik minduntalan beragadnak a szűk utcába... a parkoló meg az áruszállító kocsik miatt...

– Mi a Csányi utcában látteniszeztünk. Félóránként ment egy-egy teherautó a Nagycsarnokba...

– ...állandó lett a túlkölesség meg a hisztéria... az ablakot se lehetett kinyitni, mert a második emeletig jött fel a por meg a benzingőz... még éjszakára se, mert akkor még ráadásul a részeg üvöltözések... Valami buziklub nyílt a környéken, de persze mindegy, mára már a szórakozás azt jelenti, hogy piálás, füvezés meg ordítózás. És az állandó dzum-dzum! A szomszéd házból, egy autóból, a franc tudja, honnan, mindenhol! A jelentés nélküli, már valami silány dallamocskát is nélkülöző, izgalomgerjesztő dzum-dzum-dzum... Bele kellett dilizni. Nem tudom felfogni, mire jó ez az állandó, semmitmondó, meghajszolt ritmus... és látod a fiatalságot: az utcán, a metróon, mindenhol, fülükben a dugó, és hallgatják, hogy dzum-dzum... Agymosásra használják? Nehogy eszükbe jusson egy önálló gondolat? Ja, meg az örökös sivítás. Mentő, rendőr, tűzoltó, gázosok, delegációk. A belső városrészben már állandó a sivítás, az alapzajhoz tartozik... Felülről meg a leszállni készülő repülő... ötpercenként, arasznyira a háztetők felett, belerezegnek az ablakok. Mi lett ebből a vérpezsdítően kellemes, jó humorú városból? De a környékünk is... az épületek ugyan állnak, de elvesztette a valahai különös varázsát... Már itt is csak

kiszolgálás folyik, látványos rongyrazás, harsányság... a szellem és az ihletettség úgy menekült el innen, mint a patkányok a süllyedő hajóról... Mára már minden idegen. Szívfájdítóan ugyan, de gyűlöletesen... már nagyapám emléke se tudott odakötni. Az egész Budapest számomra egy merő idegenség.

Na: lassan itt az idő, ballaghatunk ebédelni. A környéken van egy vízimalom, most restaurálták, ebéd után esetleg megnézzük, érdekes. Sárgabarackból, csak úgy roskadozik a fa, jó termés lesz az idén.

– Szóval, rendesen lebombázták azt a lakást. Talán csak akkor nem adom el, ha Edina lánya szeretett volna ott lakni... de ő Londonban él, valami gyógyszervegyész, aligha fog ő már hazajönni.

Valami biztató kérdést tettem fel, hátha most, ebben a fecsegő állapotában megtudok valamit „Edina lányáról”.

– Mert ne hidd, hogy csak a pénzeket lapátolják ki az országból, de viszik az intelligenciát is. Lopják rendesen azt is. Lásd, már nincs az országban fiatal orvos. Kutatókról meg effélékről már nem is beszélve. Söpör el innen az intelligencia. Marad és szaporodik, és ez az egyetlen dolog, ami szaporodik, az agysejthiányos bunkóság. Húsz év múlva azért nem lesz orvos, mert a magyar népesség – az akkori, még magyarnak nevezett népesség – már nem tud kitermelni olyan fiatalokat, akik képesek lennének elsajátítani a szakmát. Mit röhögsz? Na, jó: ötven év múlva. De akkor már nem lesz olyan magyar, aki képes lenne megtanulni egy Wagner szerepet... megtervezni egy épületet... megírni egy regényt... Miért? Azt hiszed, az anyaföld magától termeli a tehetségeket, mint az árok szélén a vadsóskát? Már most se képes kitermelni tizenvalahány olyan fiatalot, aki legalább az európai felső mezőny szintjén tud focizni! Magyar Nobel-díjasok? Édes Jóistenem...! De termeli az úgynevezett szurkolókat! A tévében látom néha őket... nézz végig rajtuk: ők a magyar jövő.

A hosszú telek dereka táján, a szomszédban egy öt éves forma kislány egy nagytestű kutyával játszott. Nyilván a nevezett Norbert lánya. Mikor meglátott minket, nem köszönt, de bemutatta, micsoda hős is ő: nyakánál fogva földre birkózta a kutyát és ráült.

– És tudod, mit nem értek még? Ha kinyitom a rádiót, vagy ritkán a tévét, mindig és mindenhol angolul énekelnek... pontosabban amerikaiul. Magyarok is. A bandáknak amerikai nevük van, és azt éneklük: vi ár hangerijen... pfuj! Te, ha annak idején, mondjuk a táncdalfesztiválokon csak azok

szerepelhettek volna, akik oroszul énekelnek... tudod, mi lett volna itt? Kitért volna a következő forradalom. Ezek a füldugósok meg... készségesebben vágják hasra magukat, mint annak idején az afrikai bennszülöttek a gyarmatosítók előtt. Ha visszamész Budapestre... üzenem nekik: messze még, de már látszik gyerekek, a lejtő alján a Nagy Gödör. És csak azt kapjátok, amit megérdemeltek... óh! véreim, agyontetovált magyar proletárok.

Az ebéd készen várt. Edina korán kelt, megfőzött nekünk, mennie kellett a lovaihoz. „Edina lovai...” De majd valamikor jön.

Zöldségekkel teli húsleves volt, májgombóccal, sűrű, szinte megállt benne a kanál. „Úgy szeretem a levest, ha megáll benne a kanál”. Csülök következett, ropogósra süített bőrű, szalonnában rengő, gyönyörű két csülök. Hozzá hagymás krumpli és párolt káposzta. Amikor Guszti előhúzta a sütőből, olyan illat zúdult rám, ami a gyerekkoromra emlékeztetett: a háború utáni nagy nyomorúságban csak néhányszor ehattünk efféle – páratlan, sokáig emlékezetes nagy ünnepek voltak ezek. Amikor elindultunk ebédelni, csak olyan szokásos, mondhatni polgári módon voltam éhes, déli időkben jelentkező megszokásból, már a leves is kitette volna az ebédet, de amikor Guszti lefűrészelte a csontról az egyik csülök felét és a tányéromra tette, nem tiltakoztam.

– Mikor aztán Edinának lett elég ideje... meg csinált magának egy kis pénzt is, kezdett mindennap kijárni Pestújhelyre lovagolni. Aztán vett magának egy saját lovat. De aztán mindig azzal jött haza, hogy nem igazán bánnak jól a lovával, filléres szarokon spórolnak, ezt így kéne, azt meg inkább úgy... Egyszer azt találtam neki mondani: „Miért nem veszed meg az egész kócerájt? Vedd meg és rúgd ki azokat a tetűket.” Néhány nap múlva visszakerdezett, komolyan gondoltam-e, amit mondtam. „Hát persze.” Akkor beleült a kis autójába, megtalálta itt ezt a lovardát, amit megvett, meg hozzá ezt a házat... és pritty-prutty, néhány hónap múlva itt voltunk. Úgy van most a lovaival, mint annak előtte a képeivel: elszórakozik velük. Ad, vesz, cserél... hágat, csikót nevel... egzeciroztatja a lovászfiúkat... takarmánytermeléshez földet bérel... csinálja véresen komolyan, mint mindent ebben a bűdös életben, de azért csak játék ez, kedvtelés... de miért ne, ha egyszer ránk köszöntött a szabadság? Nem tudom, hogyan csinálja, de állítólag most már a pénzénél van.

Nem gondoltam volna, hogy egyszer csak eltűnik a tányéromról az irtatlan nagy csülökhús. Meg kellett locsolni egy kis hozzá illő borral. „Nehogy azt higgye a derék sertés, hogy a kutya ette meg.” Guszti borász barátjának a sültékhez illő alkotásával, egy nem túl erős, de savaiban gazdag, fanyarkás, szederillatú vörösborával. Guszti fonott demizsonból töltött, mozdulataim látszott, ennek is módja van, amit meg kell adni.

– Lassacskán öregedve az ember valahogy mindent másképp lát. Talán ezért is nem szabadna megöregedni. Ha visszagondolok az életemre, az a huszonkét tévéfilm... meg a számtalan egyéb kisműsor... mintha nem is én lettem volna. Vagy inkább csak álmodtam volna az egészet. Nem, határozottan nem nyomasztó álom, de... tulajdonképpen álmodhattam volna azt is, hogy ez időben valami mocskos népbüfében mosogatok. Innen nézve hihetetlen, hogy annak idején mennyire, a szétpattanás határáig fel tudtuk kurblizni magunkat. Miért? Egy nűánsznyi igényesebb megoldásért – amit rajtunk kívül a kutya se vett észre – képesek voltunk hetekig négy órát aludni. Miért... miért? Önbecsülést adott? Önmagában nem. Hivatástudat? Dicsőség? Bizonyítási vágy? Lényegüket tekintve csupa hívságos butaság. Hülyítettük magunkat, hogy persze! A kultúra! De olyan nincs. Lehet, hogy valaha volt, és lehet, hogy már mi is csak majmoltuk... azt is csak a kommunista ideológia által az embert mint nembeli lényt értelmező, egyik végzetes félreértése következményeként... De igazából nem is kell. Igazuk van a libsiknek. Ebben az egyben fájdalmas igazuk. Csupán azt felejtik el hozzátenni, hogy arra a kultúrára, amit ők működtetnek, a maguk dicsőségére, de főleg pénzcsekjük miatt... na: arra végképp semmi szükség. A népek vígan elvannak nélküle. Ősszel majd elviszlek a szüretre, magad is megláthatod. Ott aztán nyomuk sincs a gyűlöletbe pácolt, nyafogó szépeltégeknek. A lenullázódott söpredék meg a mosléktévékből megkapja a cirkuszt. Minél kisebb a kenyér, annál harsányabb cirkuszt. Hogy aztán oroszlanok marcangolják a keresztényeket, vagy a fogatlan senkik a hitetlen senkiket, embervér folyik vagy csak paradicsomlé: a söpredéknek végül is mindegy... Fő, hogy gusztustalan legyen.

A derék sertés néhányszor rákérdezett: valóban nem a kutya ette meg a csülkeit? A szederillatú vörösbor kortyolgatásával megnyugtattuk: bizony, nem. S bár valóban nem volt erős, testes bor, vala-

hogy mégis odaragasztotta az embert az asztal mellé, párnázott padhoz. Egyre bizonyosabbá vált, hogy a nemrég restaurált vízimalomnak egy kis ideig még várakoznia kell látogatásunkra. A délutánba fordult Nap a kalitkás falra vetette a sugarait: zebra-pintyéknel megkezdődött a fürdési szezon. Nem hittem volna, hogy ezek a kicsi madarak ilyen lármával tudnak lenni.

– Úgy az ötvenes éveim közepén kezdődött... Időnként hólyagos csalánkiütés kezdett jönni rajtam, főleg a nyakamon, meg deréktájon... véresre tudtam vakarni. Hamar kiderült, a tartósítószer, meg az élelmiszerekbe kevert mindenféle szarok okozzák. Addigra telt meg velük a szervezetem. Először csak a felvágottféléket nem tudtam megenni, aztán az olcsóbb sajtokat, végül már a pékárut, az Isten adta kenyeret sem. Ha étterembe mentünk, akkor is előjöttek a hólyagok: már a jobb éttermek is ilyen szar alapanyagokból főznek. Már azt hittem, nyers sárgarépa meg uborkán fogok élni ezután... – Olyan fájdalmas arccal és önsajnáló hangon adta ezt elő, hogy muszáj volt felnevetnem. Valaha színész szeretett volna lenni – most aztán az. Egy röpke, gyanakvó pillantás után elnevette magát ő is, majd bemutatta, hogyan vakarózott, nemcsak nyak- és deréktájon, de még az ágyékánál is – de ezt már túldobta, ez már ripacszkodás volt. – És amikor idejöttünk, és Edina a házaktól kezdte hozni a kajákat... óvatosan kezdtem kóstolgatni a kolbászokat... a de imádom! disznósajtot... és semmi! Se hólyag, se viszketés! Azt zabálok, amit akarok!

Üldögéltünk az asztal mellett, a párnázott, derék-szögű padon, s mivel Gusztai nem takarította el az asztalról a lassan kihűlő, kocsonyásodott csülök maradékot, valahogy egyszer mozdult a keze és látható gondossággal vékony csíkokat kezdett vagdalni a szalonnás, bőrös húsból. Aztán úgy hébe-hóba be-bekaptunk egy-egy falatot. Csak úgy kézzel véve le a vágódeszkáról, eszegettük a szomszéd faluból való pékség lyukacsos bélű házikenyerével és – miután ebédre befaltuk az összes párolt káposztát – csípős almapaprikával: ezzel egy új dimenzióba lőttük át magunkat. Mely dimenzióban semmissé vált minden eddig megtörtént dolog. Nem tudom, miért ettünk: ha tudatunk kiüresedett is, gyomrunk, beleink feszültek, a minden falat után meghívott szederillatú sem tudott kielégülést adni. Egyre súlyosabban, már tartás nélkül, kókadózó fejfelé ültünk a padon, érezhetően lelassultunk, de csak nyújtogattuk kezünket a következő falat után. Mintha valamilyen kultikus célú, kannibál-zabáláson

vettünk volna részt: meg kellett ünnepelni, hogy a tízmillióból legalább egyikünknek, épp a barátunknak, sikerült megtalálnia önmagát. Egy eltékozolt élet után végül sikerült belejátszania magát a semmittevésbe, a semmit akarásba.

Egyszer csak ott állt előttünk Edina. Váratlanul és meglepő módon, mert nem hallottunk autóberegést vagy ajtócsapódást. Valamilyen lefakult színű, feliratos trikót, rajta börmellényt viselt, buggyos szárú lovagló nadrágot, de lábán már nem csizma, hanem egy koszos edzőcipő volt. Lószagot hozott magával. Ha az utcán találkoztam volna vele, biztosan nem ismerem meg. Nemcsak az öltözete miatt – ez a nő képes volt valaha is páratlanul kifinomult ízléssel öltözni? –, de az arcáról is eltűntek a – most már valóban feleslegesnek és álarcnak tűnő – mosolygós párnácskák. Tagoltabb lett, csontosan szikár, bőre – a kamaszlányossá varázsolt, finom arcbőre –, mint egy kiszáradt sóstó alja, repedésrácokkal apró darabokra törve. A mindig frissen frizírozottnak látszó, most már erősen öszülő haját simán hátrafésülte, tarkóján varkocsba fonta össze. Mintha nőtt is volna. Mintha egy rezzenéstelen arcú indiánasszony jelent volna meg.

Egy röpke tekintettel felmérte a helyzetet. A rezzenéstelen, de nem barátságatlan, mert valamilyen archaikus mosolyt viselő indiánarcon nem láttam megjelenő véleményt. Kívülről nézve magunkat, a két, kissé már kaptos, elnehezült trottyost, jogosnak éreztem volna csalódást vagy bosszúságot. Hozzám lépett, a kezét nyújtotta, gyakorlott, profi mozdulattal – ez megegyezett a Nagymező utcai kéznyújtásokkal –, de amint fel akartam állni, mivel túl közel ültem az asztalhoz – meg talán bele is bambultam a bámulatába –, térdem beleverődött a szélébe, felborult egy teli borospohár. A vörösbor szaladt szét a fehér asztalterítőn... az indiánarc rezzenéstelen maradt. Nyekkenve visszatottyantam a padra, nevetségesnek éreztem magam, de aztán csak sikerült a kézfogás. Szorítása kemény volt, de már nem úgy, mint régen, határozott, de nőies, egy profi, vezető állású nő kézfogása, inkább férfiasan, csontosan kemény. Az a gondolatom támadt, ez a kéz aztán alaposan meg tudja suhogtatni a lovaglóostort. Váltottunk néhány konvencionális mondatot az utazásomról, a táj szépségeiről, s aztán: „akkor nem zavarom tovább az urakat.”

Edina gyors távozása, melyet ugyan hagyományosnak is felfoghattam volna, mivel a régi időkben is, miután behozta nekünk a kávé, rövid, laza fecse-

gés után, tulajdonképpen hamar bekövetkezett: „akkor nem zavarom tovább az urakat”, de most ide, a ráérős, bukolikus falusi élet rendjébe valahogy nem illett. Talán az elmúlt idő is, az a tizenvalahány év is megkívánt volna hosszabb diskurzust. Határozottan megtörte az addigi hangulatunkat.

Mintha Guszti is így érezte volna: miután egy fordulattal belecsapta a mosogatóba a vörösbortól elázott terítőt, palackokat helyezett az asztalra. „Itt az ideje, hogy komolyabb témákkal foglalkozzunk.” A címke nélküli, de szabályosan dugaszolt üvegek természetesen borász barátja pincéjéből valók, a zsenialitás az eddigieknél is magasabb szintjét tanúsítók: egy titkos recept alapján készített fehér cuvée-t tartalmaznak, melyben felismerhetők a méz és a birsalma illatanyagai. December harmadikai szüretelésű – mondta az évjáratot is, mely bizonyára fontos, de elfelejtettem –, ez nem afféle étkezés utáni, könnyű kis bor... na, lássuk! Valóban: mondhatom, ez volt életem legfinomabb bora.

– Tudod, itt faluhelyen... nemcsak a csend, nyugalom, jó levegő... emberi ételek... de más az emberek közötti viszony is... sokkal megértőbb, barátságosabb, segítő szándékú... minden valahogy lélek és test közelebb... tudod, hetente jár ide egy fiatalasszony, Jolánka... takarítani...

– Áhá...

– Takarít, ablakot pucol, elmosogat... azt nem mondanám, hogy szép... mármint a képes magazinkban mutogatott, csinált meg retusált szépségideál szerinti... de olyan jó kis begyes-faros, hát tudod... – Mutatta, mennyire begyes és faros, és ha így van, hát dicséretes. – Egy vidám, nyíltszívű teremtés... pedig, ha akarná, lenne min szomorkodnia: az ura itt hagyta, faképnél csak úgy, két gyerekkel... egy lusta, élehetetlen, iszákos alak... én tudom, hogy nem könnyű, meg nincsenek munkahelyek, de... szóval a pasi inkább elhúzott Pestre csövezni. Na, ott aztán tényleg nem kell melóznia, és ihat, mint az állat. Na, a Jolánka... talpraesett kis nő, mondhatnám vagány. Feltalálja magát. Naná! Inkább hagyja a gyerekeit éhezni? Rádadásul fiatal, elhanyagolt, tüzesvérű nő... azt hiszem, van benne egy vonónyi roma, vagy félig az...

– És... csak nem...?

– De igen. Igen! És roppant intelligens. Tisztában van vele, hogy egy magam korabeli férfi már nem afféle durr-bele Jani, már bizonyos igényei vannak... az általánosan gyakorolt mókáktól eltérően...

időnként kissé erőteljesebb hatásokra van szüksége... tudsz követni?

– Menj a francba!

– Persze rá kellett vezetni a dolgokra, mert ez mégiscsak faluhely, de mondom, intelligens... és egy cseppet sem romlott. Inkább egy derűs ösztönlény, aki maga is élvezi, hogy olyan türelmes, megértő és anyás lehet. Ilyet te nem találsz a pesti hivatásosok között.

– És akkor... hetente egyszer Jolánka puha kebelén is?

– Hogy? Ja... igen. Fogadom, mint mondjuk egy pedikűröst... a megfelelő honoráriumért. Aztán persze mosogat, meg ablakot pucol... ezeket Edina fizeti.

– És... nem félsz, hogy lebuksz? Hogy Edina megtudja?

– Nem érdekel Edina! – Csitítanom kellett Gusztit, mert szinte felordított. Az asztalon fekvő kezét paszkolgatva csitítottam, én töltöttem a méz- és birsalma illatúból a poharakba. – Itt van végre a szabadság...! Mindenki, még Edina is, azt gondol, amit akar!

A második pohár fehérbor után mintha valami napvédő rolót kezdtek volna leereszteni a szemem elé. Fülemben uszodai fildugó került. Guszti közelebb húzódott hozzám, és bizalmas hangon azt mondta: „Tudod, Edina...” Tartottam tőle, hogy Edina lánya, Edina képei, Edina pénze, Edina lovai után valami ilyesmi fog következni: Edina vulvája. Ezt már nem kívántam hallani.

– Beszélj inkább még Jolánkáról...

– Jó... Úgy történt először, hogy tavaly nyáron, egy rohadat meleg napon, éppen itt mosta a követ... csak egy szál pendely volt rajta, beláttam hasig, és ahogy mozgott, hintapalintáztak a gyönyörű nagy mellei, valamit dúdolgatott is közben... és akkor teljesen elborult az agyam, egyszerűen elhagyott, gatyá le, betérdeltem mögéje... Amikor észrevette, hogy mi van... azt mondta: „Jaj... ne tessék már ízélni a Guszti bácsinak”, de addigra a Guszti bácsinak már nagyon tetszett ízélni, és valójában nem is tiltakozott, sőt: könyökre ereszkedett és megemelte a farát, hogy jobban hozzáférjek. Húsz éve nem mentem el ilyen vastagon.

Erre természetesen inni kellett. Utána egy kicsit csendesedni is.

– És... tudod mit mondott, mikor először... mielőtt elment, a kezébe adtam egy összehajtogatott kétezerest, először nem is tudta, mi az, meg hogy miért kapta... mondtam neki: „a kedvességéért”... és akkor hirtelen nagy jókedve támadt, és tudod, mit mondott?

– Honnan tudnám, seggfej.

– Várjál csak, várjál... át kell gondolnom, hogy el ne rontsam... ne hidd, hogy dicsekvésből mondom... a szóhasználat, az az érdekes... az a népiesen vastag, nyers szókimondás, de benne azért az elvárható tisztelet...

– Mit mondott?! – Felordítottam, ahogy néhány-szor forgatásokon tettük. Nem haragot fejezett ki, csak afféle tréfa volt, ha hirtelen, felpörgetett állapotban négyen-öten kezdtek egyszerre beszélni.

– Szóval eltette a pénzt, és azt mondta: „Ki gondolta volna, hogy még ilyen kemény farkának tetszik lenni a Guszti bácsinak.”

A továbbiakról tulajdonképpen nem tudok beszámolni. Csak töredékek jutottak el hozzám. Ahogy korábban, nem tudom, miért, ettünk még, úgy a továbbiakban nem tudom, miért, ittunk még. Az még megjárta az agyamat, hogy valami mégiscsak lehet ebben a friss falusi levegőben, meg az emberhez méltó étkekben, meg a szederillatú meg a birsalma-illatú zsenialitásában, mert Pesten ennyi italtól már régen elvágódtam volna, talán még a mentőt is ki kellett volna hívni hozzám, de itt, szemem előtt ugyan a redőnnel, fülemben a dugóval, mélyen lehülyítve és szinte mozgások nélkül, de elvagyok. Az is feldereng, hogy Guszti előadása ezután egy új fordulatot vett: hagyjam azt a benzingőzbe párolt, söpredék népességű Budapestet a franchba, költözzek én is vidékre. Edina majd nekem is szerez egy nagy, kényelmes házat, valahol itt a közelükben, és akkor mindennap beszélgethetünk. Már csak azért is ezt kellene tennem, mert mi vagyunk az utolsó nemzedék ebben a kirabolt, elárult, önmagát is veszejtő országban, akik vidékre telepedve, legalább a hangulataiból még megérezhetjük, milyen is lehetett az a régi, gyönyörű szép Magyarország. A statisztikák alapján egyszerűen kiszámíthatjuk, mikor hal meg az utolsó magyar, a már elkorcsosult, de még magyar-nak nevezhető magyar. Mert a fülhallgató Ivettkék, Dzszeniferek meg Claudiák baszni szeretnek ugyan, de szülni nem. Ha van egy csöpp eszem, én is idejövök melegezni ennek a halálra ítélt kedves népnek a puha kebelére.

Tökéletesen elvesztettem az időérzékemet. Kint besötétedett már, de fogalmam sincs, mikor – talán el is szundikáltam néha-néha –, és ki tudja, hányadik nyöszörgésemre, hogy én már lefeküdnék, Guszti végre cihelődni kezdett, „jó, megmutatom a szobádat.” Akartam volna humorizálni, tudhatná, hogy én

csak egy városban elférgesedett alak vagyok, benzingőzben párolt ázaléklény, én nem bírok ennyit enni, de főleg inni, de még az egészséges falusi levegő is agyoncsap, nekem már ritkán tetszik olyan kemény farkamnak lenni, és tulajdonképpen én vagyok az utolsó, bár elkorcsosult, de még magyar-nak nevezhető magyar, de beszélni sem volt már igazán erőm. Elindultunk az üvegház-lépcsőházból nyíló, a padlásszobához vezető falépcsőn. Elöl Guszti: talán a harmadik lépcsőfokra ért, amikor furcsa, csattanó, de mély, kissé visszhangos koppanás hallatszott, mint amikor az ember egy száraz deszkára bottal rácsap. Még a zebrapintyek is felriadtak a hangra, sivítózni meg csapdosni kezdtek. „Jól vagy?” kérdeztem, de Guszti válasz nélkül döngetett fel a lépcsőn. Mikor fenn villanyt gyújtottunk, látam, vérzik az orra.

– Na, ez lesz a szobád. Szép, igaz?

– Szép... de vérzik az orrod...

– Van hozzá zuhanyozó is... meg klozi... – Ahogy lendülettel kivágta a mellékajtót, néhány csepp vér az inge ujjára pottyant. – Te! – kiáltott fel, amikor észrevette. – Én vérzek!

A zuhanyozóban találtam törülközőket. Az egyiknek megvizettem a végét, letöröltem a még mindig értetlenül álló Guszti arcát. Az orrvérzés semmiség, de jobb szeme alatt lila vérömleny keletkezett. Reggelre még nagyobb lesz, a szélei besárgulnak. Az villant az eszembe, meg kéne keresni Edinát, már csak azért is, nehogy azt higgye, hogy részegen összeverekedtünk... de annyira fáradt voltam, meg bódult is, hogy attól tartottam, lefelé menet én is lebukszázok a meredek falépcsőn. Meg ki tudja, a hodály házban hol alszik Edina? És ha meg is találnám, ki tudja, nem lókorbáccsal zavarna-e el? Különben is: itt van végre a szabadság! Mindenki azt gondol, amit akar.

Guszti elvette tőlem a törülközőt, az arcához szorította, torokhangon hörögve nyögdécselni kezdett: talán ekkor kezdte érezni a fájdalmat. Feltéptem az ablakokat: a falak, a mennyezet lambériázva, a két ágy, szekrények vadonatújnak, úgy áradt belőlük a fatartósító vegyszerek szaga, mintha valahonnan gáz szivárogná. Kintről vastag falusi levegő zúdult be, a zöldek illatába halvány trágya- és pocsolyaszag keveredett. Guszti az arcához fogott törülközővel elvágódott az egyik ágyon, „drága Jóistenem, hát folydogál az a jó kis vérem”, még a cipőjét se rúgta le, kezdett elvackolódni. Nyilvánvaló lett, hogy egymás mellett alszunk majd, mint egy derék házaspár.